

POSTAWY ZAWODOWE NAUCZYCIELI WYCHOWANIA FIZYCZNEGO WOBEC NOWYCH WYZWAŃ EDUKACYJNYCH

Systemy oświatowe przeżywają obecnie w wielu krajach świata, w tym także w Polsce, kryzys. Reformuje się więc te systemy edukacyjne, nadając im nowy kształt i wizerunek, stawiając znowelizowane cele i zadania.

Można przyjąć tezę, że najpiękniejsze założenia reformy edukacji mogą być efektywnie wdrożone tylko przez kompetentnych nauczycieli, świadomych stojących przed nimi istotnych celów i zadań. Postawy zawodowe nauczycieli są i będą więc kluczowym czynnikiem przyszłych efektów edukacyjnych.

Dobrym nauczycielem nie może być każdy, a mistrzostwo w pracy dydaktyczno-wychowawczej osiągają ludzie o określonych cechach osobowości¹. W obecnych czasach niezwykle ważne wydaje się znalezienie idealnego modelu nauczyciela – nauczyciela nowej epoki, nauczyciela przyszłości, takiego, który powinien sprostać nowym edukacyjnym wyzwaniom. Tak więc, prawdopodobnie to, co nazywamy „talentem” pedagogicznym, polegającym na intuicyjnym doborze właściwych w określonej sytuacji środków pedagogicznych, decyduje w głównej mierze o mistrzostwie nauczyciela².

Badania nad kierowaniem klasą pokazały, że nie jest możliwe odróżnienie dobrych nauczycieli od złych na podstawie tego, jak reagują oni na problemy dyscyplinarne czy na złamanie reguł obowiązujących w klasie. Różnica między takimi nauczycielami jest przede wszystkim widoczna wówczas, gdy obserwuje się sposoby, jakich używają, by uniemożliwić pojawienie się takich problemów³. Jedną z charakterystycznych cech nauczycieli, którzy umieją uniemożliwić pojawienie się takich problemów i w rezultacie są w stanie utworzyć i utrzymać w klasie warunki efektywnego uczenia się, została określona jako „bycie z” albo umiejętność baczego obserwowania, co dzieje się

---

1. M. Dindorf, *Nauczyciel*, (w:) B. Czabański, *Elementy dydaktyki ogólnej*, Wrocław 1995.

2. Ibidem.

3. J. Brophy, *Research on Teaching and Teacher Education: The Interface*, (w:) P. Grimmett (ed.), *Research in Teacher Education: Current Problems and Future Prospects in Canada*, University of British Columbia 1984.

w klasie, i pokazywania uczniom, że on lub ona jest „razem z tym”⁴. Tak więc, „bycie z” jest składnikiem skutecznego kierowania klasą, które prowadzi do powstania warunków efektywnego uczenia się – na tej podstawie możemy zatem dojść do wniosku, że nauczyciele powinni być przygotowani do „bycia z”⁵.

Konarzewski⁶, diagnozując rolę nauczycieli, stwierdził, że nauczyciel to szlachetny zawód: szkoda, że nauczyciele w swej większości do niego nie dorastają. Czabański⁷ zwrócił uwagę na znaczenie w pracy każdego nauczyciela jego duszy. Stwierdził, że często nieświadomie, bez szczególnych intencji, pragnie nauczyciel, aby uczeń stał się mu podobny, aby urzeczywistniał jego niespełnione pragnienia i idee. Był jemu podobny, ale doskonalszy, pozbawiony jego niedostatków, niedoskonałości i bogatszy o jego doświadczenia. Dlatego w żadnym innym zawodzie nie zależy tak wiele od tego, jakim się jest człowiekiem.

Celem pracy było określenie postaw zawodowych nauczycieli wychowania fizycznego, które mają bezpośredni i pośredni wpływ na jakość kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży.

Materiał i metoda badań

Badaniom, przeprowadzonym w latach 2000 i 2001 poddałem 580 nauczycieli wychowania fizycznego (282 kobiety i 298 mężczyzn) z pełnymi kwalifikacjami zawodowymi, pracujących w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i szkołach ponadpodstawowych w Poznaniu (N = 204), Łodzi (N = 205) i we Wrocławiu (N = 171).

Wykorzystując kwestionariusz ankiety składający się z 50 pytań problemowych, podjąłem próbę określenia postaw zawodowych nauczycieli wychowania fizycznego. W niniejszym opracowaniu omówiono 911 problemów badawczych.

Analiza wyników badań

Zdecydowanie lubi swój zawód nauczyciela wychowania fizycznego 32,1% badanych, w tym 34,4% kobiet i 29,9% mężczyzn. Bardziej zdeterminowane w wyrażaniu emocjonalnym do wykonywanego zawodu są kobiety – nauczycielki wychowania fizycznego z Wrocławia, Łodzi i Poznania niż ba-

---

4. Ibidem.

5. A. Pearson, *Nauczyciel. Teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli*, Warszawa 1994.

6. K. Konarzewski (red.), *Sztuka nauczania. Szkoła*, Warszawa 1998; *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Warszawa 1998.

7. B. Czabański, *O duszy nauczycielstwa wychowania fizycznego*, „Życie Akademickie” 1997, nr 2.

dani mężczyźni z tych miejscowości. Ustaliłem, że 57% nauczycieli ze szkół podstawowych (59,7% kobiet, 54,6% mężczyzn), 54,7% (57% kobiet, 52,5% mężczyzn) z gimnazjów i 50,2% (35,4% kobiet, 64% mężczyzn) ze szkół ponadpodstawowych lubi wyuczony i wykonywany zawód nauczyciela wychowania fizycznego. Co dziesiąty badany (7,8% kobiet, 12,1% mężczyzn) nie potrafi określić stopnia zamiłowania do zawodu nauczyciela. Niestety, 2,3% nauczycieli z Wrocławia, 2,9% z Łodzi i 3,9% z Poznania nie lubi, a 1,8% nauczycielek z Łodzi bardzo nie lubi wykonywanego zawodu. Negatywnie nastawieni nauczyciele do wyuczonego i wykonywanego zawodu nauczyciela wychowania fizycznego wprawdzie stanowią minimalny odsetek ogółu badanych, ale jest to grupa, która występuje w praktyce oświatowej (tab. 1)⁸.

Tabela 1. Problem „Lubię swój zawód nauczyciela wychowania fizycznego” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydowanie nie
SP	K	124	27,4	59,7	8,1	4,8	0
	M	132	31,8	54,6	12,1	1,5	0
G	K	79	38,0	57,0	2,5	0	2,5
	M	80	30,0	52,5	17,5	0	0
SPP	K	79	41,8	35,4	12,7	10,1	0
	M	86	26,7	64,0	7,0	2,3	0
			$\chi^2 = 56,277^{**}$				
Razem	K	282	34,4	52,1	7,8	5,0	0,7
	M	298	29,9	56,7	12,1	1,3	0
			$\chi^2 = 12,379^*$				
Razem	K + M	580	32,1	54,5	10,0	3,1	0,3

Z idealnym i wzorcowym systemem edukacji mamy do czynienia wtedy, gdy uczniowie i nauczyciele jednoznacznie stwierdzają, że pójście do szkoły jest dla nich przyjemnością i czynią to z zadowoleniem. Podjęto próbę określenia postaw nauczycieli właśnie w tym komponentcie i zaobserwowano, że tylko 58,5% ogółu nauczycieli (62,3% z Poznania, 57,1% z Łodzi, 55,6% z Wrocławia) odczuwa zadowolenie z pójścia do szkoły, a 8,3% (4,9% z Poznania, 9,4% z Wrocławia, 10,7% z Łodzi) jest zdecydowanie zadowolona

8. Objaśnienia (dotyczą wszystkich załączonych tabel): SP – szkoła podstawowa, G – gimnazjum, SPP – szkoła ponadpodstawowa; K – kobiety, M – mężczyźni;

* poziom istotności $p < 0,05$,

** poziom istotności $p < 0,01$.

z pobytu w placówce oświatowej. Zadowolenie z pójścia do szkoły bardziej uzewnętrzniają nauczyciele ze szkół ponadpodstawowych i podstawowych niż z gimnazjów. Co czwarty badany nauczyciel wychowania fizycznego nie potrafi określić swoich odczuć związanych z pobytym w szkole (23,4% z Łodzi, 24% z Poznania, 30,4% z Wrocławia). 7,6% ogółu badanych jest niezadowolona z faktu, że musi pójść do szkoły (tab. 2).

Tabela 2. Problem: „Idąc do szkoły odczuwam zadowolenie” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	Zdecydowanie nie
SP	K	124	6,5	61,3	22,6	8,1	1,6
	M	132	4,6	63,6	25,8	4,6	1,5
G	K	79	16,5	48,1	30,4	5,1	0
	M	80	10,0	50,0	35,0	5,0	0
SPP	K	79	6,3	65,8	17,7	10,1	0
	M	86	9,3	57,0	24,4	7,0	2,3
			$\chi^2 = 47,602^{**}$				
Razem	K	282	9,2	58,9	23,4	7,8	0,7
	M	298	7,4	58,1	27,9	5,4	1,3
			$\chi^2 = 3,593$				
Razem	K+M	580	8,3	58,5	25,7	6,6	1,0

Analizując wyniki badań zawartych w tabeli 3 stwierdzono, że 50,9% (zdecydowanie tak – 11,7%, tak – 39,2%) badanych nauczycieli z Wrocławia, 47,5% (zdecydowanie tak – 2,9%, tak – 44,6%) z Poznania i 45,4% (zdecydowanie tak – 2%, tak – 43,4%) z Łodzi w czasie wolnym od obowiązków zawodowych często myśli o szkole. Ustalono, że 16,7% kobiet oraz 17,1% mężczyzn nie potrafi stwierdzić, czy w czasie wolnym myśli o szkole czy też nie. Nie czyni tego aż 36,9% kobiet (nie – 33,3%, zdecydowanie nie – 3,6%) i 33,9% (nie – 30,5%, zdecydowanie nie – 3,4%) mężczyzn, co stanowi 35,4%

(nie – 31,9%, zdecydowanie nie – 3,5%) ogółu badanych nauczycieli. Taka postawa jest mało zadowalająca, szczególnie w kontekście rozumienia pracy nauczyciela jako powołania oraz pojęcia identyfikacji z miejscem pracy.

Tabela 3. Problem: „W czasie wolnym często myślę o szkole” (%)

Typ szkoły	Płeć	N Odpowiedzi					
			zdecydo- wanie tak	tak	nie jestem zdecydo- wany	nie	zdecydo- wanie nie
SP	K	124	3,2	38,7	22,6	32,3	3,2
	M	132	1,5	45,5	7,6	40,9	4,6
G	K	79	15,2	36,7	12,7	27,9	7,6
	M	80	2,5	47,5	27,5	22,5	0
SPP	K	79	10,1	38,0	11,4	40,5	0
	M	86	2,3	48,8	22,1	22,1	4,7
			$\chi^2 = 36,221^{**}$				
Razem	K	282	8,5	37,9	16,7	33,3	3,6
	M	298	2,0	47,0	17,1	30,5	3,4
			$\chi^2 = 14,991^{**}$				
Razem	K+M	580	5,2	42,6	16,9	31,9	3,5

Przeważający odsetek badanych nauczycieli wychowania fizycznego z Wrocławia, Łodzi i Poznania (89,3%) zadeklarował, że dziecko jest najważniejszym podmiotem pracy i życia w szkole (zdecydowanie tak – 31,7%, tak – 57,6%). Najbardziej niezdecydowani nauczyciele reprezentowali szkoły gimnazjalne (16,4% ogółu badanych, w tym 12,7% kobiet i 20% mężczyzn), w mniejszym stopniu szkoły podstawowe (7% ogółu, w tym 8,1% kobiet i 6,1% mężczyzn) i ponadpodstawowe (2,4% ogółu, w tym 0% kobiet i 4,7% mężczyzn). 2,9% nauczycieli z Poznania, 2,3% z Wrocławia i 2% z Łodzi stwierdziło, że dziecko nie jest najważniejszym podmiotem pracy i życia w szkole oraz uznało, że nie lubią wszystkich dzieci i młodzieży (tab. 4).

Tabela 4. Problem „Lubię wszystkie dzieci i młodzież. Dziecko jest najważniejszym podmiotem pracy i życia w szkole” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydo- waniem tak	tak	nie jestem zdecydo- wany	nie	zdecydo- wanie nie
SP	K	124	35,5	53,2	8,1	3,2	0
	M	132	36,4	57,6	6,1	0	0
G	K	79	39,2	48,1	12,7	0	0
	M	80	25,0	50,0	20,0	5,0	0
SPP	K	79	29,1	65,8	0	5,1	0
	M	86	20,9	72,1	4,7	2,3	0
			$\chi^2 = 47,602^{**}$				
Razem	K	282	34,8	55,3	7,1	2,8	0
	M	298	28,9	59,7	9,4	2,0	0
			$\chi^2 = 3,412$				
Razem	K + M	580	31,7	57,6	8,3	2,4	0

W 2000 roku wprowadzono, rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej, awans zawodowy nauczycieli. W tym samym roku przeprowadziłem badania wśród nauczycieli wychowania fizycznego reprezentujących różne typy szkół z trzech miejscowości. Dokonując analizy wyników badań, zaobserwowałem, że 77% nauczycieli (82,9% z Łodzi, 75,4% z Wrocławia, 72,6% z Poznania) nie uważa zdobywania stopni awansu zawodowego za stratę czasu. Częściej taką opinię wyrażali nauczyciele z gimnazjów (nie – 63,5%, zdecydowanie nie – 17,6%) niż ze szkół ponadpodstawowych (nie – 59,4%, zdecydowanie nie – 21,2%) i podstawowych (nie – 53,5%, zdecydowanie nie – 18,8%). Dla 5,9% (zdecydowanie tak – 2% nauczycieli z Poznania, tak – 5,2% ogółu nauczycieli) badanych nauczycieli wychowania fizycznego zdobywanie kolejnych stopni awansu zawodowego okazało się stratą czasu. Co czwarta badana nauczycielka i co siódmy nauczyciel (17,1% ogółu) nie miał określonego zdania na temat awansu zawodowego (tab. 5).

Tabela 5. Problem „Zdobywanie stopni awansu zawodowego uważam za stratę czasu” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			Zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydowanie nie
SP	K	124	0	4,8	25,0	55,7	14,5
	M	132	1,5	4,6	19,7	51,5	22,7
G	K	79	0	2,5	20,3	57,0	20,2
	M	80	0	2,5	12,5	70,0	15,0
SPP	K	79	0	7,6	12,7	55,7	24,1
	M	86	2,3	9,3	7,0	62,8	18,6
			$\chi^2 = 33,292^*$				
Razem	K	282	0	5,0	20,2	56,0	18,8
	M	298	1,3	5,4	14,1	59,7	19,5
			$\chi^2 = 7,386$				
Razem	K + M	580	0,7	5,2	17,1	57,9	19,1

Zdecydowana większość badanych nauczycieli jest świadoma, że efektywność działania nauczyciela wychowania fizycznego wymaga permanentnego doskonalenia się i doksztalcania (Wrocław: zdecydowanie tak – 42,1%, tak – 48,5%; Łódź: zdecydowanie tak – 36,1%, tak – 59%; Poznań: zdecydowanie tak – 22,1%, tak – 68,2%). Prawie 6% (7,1% kobiet, 4,7% mężczyzn) badanych nauczycieli nie wyraziło swojej opinii na temat ważności doskonalenia wiedzy i umiejętności nauczycielskich. Nie zgodziło się z założoną tezą 2,3% nauczycieli z Wrocławia oraz 3,9% z Poznania. Podsumowując analizę problemu, można uznać postawy nauczycieli w obszarze rozumienia związków zachodzących między efektywnością pracy a doskonaleniem i doksztalcaniem za bardzo zadowolające (tab. 6).

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 7, większość badanych nauczycieli (kobiety: nie – 51,1%, zdecydowanie nie – 25,5%; mężczyźni: nie – 54%, zdecydowanie nie – 16,1%) nie zgodziła się z tezą, że „pozytywna postawa uczniów wobec kultury fizycznej nie cieszy nauczycieli tak bardzo jak ich wyniki sportowe”. Niestety, aż 26,9% nauczycieli z Poznania (zdecydowanie tak – 8,8%, tak – 18,1%), nieco mniej z Łodzi (16,6%; zdecydowanie tak – 4,9%, tak – 11,7%) i Wrocławia (14%; zdecydowanie tak – 3,5%, tak – 10,5%) uważa, że bardziej cieszą ich wyniki sportowe uczniów niż ich pozytywna postawa wobec kultury fizycznej.

Tabela 6. Problem „Efektywne funkcjonowanie w zawodzie nauczyciela w/w wymaga ustawicznego doskonalenia się i kształcenia” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydo- wanie tak	tak	nie jestem zdecydo- wany	nie	zdecydo- wanie nie
SP	K	124	29,8	60,5	6,5	3,2	0
	M	132	25,8	68,2	4,6	1,5	0
G	K	79	45,6	46,8	7,6	0	0
	M	80	35,0	57,5	7,5	0	0
SPP	K	79	31,7	55,7	7,6	0	5,1
	M	86	36,1	59,3	2,3	0	2,3
			$\chi^2 = 41,683^{**}$				
Razem	K	282	34,8	55,3	7,1	1,4	1,4
	M	298	31,2	62,8	4,7	0,7	0,7
			$\chi^2 = 4,887$				
Razem	K + M	580	32,9	59,1	5,9	1,0	1,0

Takie nastawienie nauczycieli wychowania fizycznego ma swoje znaczące odzwierciedlenie w systemie oceniania osiągnięć uczniów. Stwierdziłem także, analizując wyniki badań, że 5% kobiet i 9,4% mężczyzn nie wypowiedziało się twierdząc na powyższy temat (tab. 7).

Tabela 7. Problem „Pozytywna postawa uczniów wobec kultury fizycznej nie cieszy mnie tak bardzo jak ich wyniki sportowe” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydo- wanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydo- wanie nie
SP	K	124	9,7	14,5	8,1	44,4	23,4
	M	132	4,6	16,7	9,1	54,6	15,2
G	K	79	7,6	7,6	5,1	49,4	30,4
	M	80	10,0	15,0	15,0	47,5	12,5

SPP	K	79	0	12,7	0	63,3	24,1
	M	86	2,3	12,8	4,7	59,3	20,9
		$\chi^2 = 44,097^{**}$					
Razem	K	282	6,4	12,1	5,0	51,1	25,5
	M	298	5,4	15,1	9,4	54,0	16,1
		$\chi^2 = 11,631^*$					
Razem	K + M	580	5,9	13,6	7,2	52,6	20,7

Pozytywnymi postawami zawodowymi w zakresie uwzględniania rzeczywistych zainteresowań i potrzeb uczniów przy realizacji zajęć wychowania fizycznego charakteryzowało się 93% (zdecydowanie tak – 28,1% kobiet i 22% mężczyzn; tak – 67,4% kobiet i 68,3% mężczyzn) badanych nauczycieli wrocławskich, 87,3% łódzkich (zdecydowanie tak – 22% kobiet i 10,4% mężczyzn; tak – 63,3% kobiet i 79,2% mężczyzn) i 85,3% poznańskich (zdecydowanie tak – 21,4% kobiet i 10% mężczyzn; tak – 73,8% kobiet i 68,3% mężczyzn). Brakiem zdecydowania w wyborze twierdzącej odpowiedzi wykazało się 7,1% ogółu kobiet i 11,4% ogółu mężczyzn (9,3% ogółu badanych). Podczas prowadzenia zajęć wychowania fizycznego 3,6% kobiet i 2,1% mężczyzn z Łodzi oraz 6,7% mężczyzn z Poznania nie uwzględnia rzeczywistych potrzeb i zainteresowań uczniów, co może w pewnym stopniu świadczyć o przedmiotowym ich traktowaniu (tab. 8).

Tabela 8. Problem „Realizując zajęcia wychowania fizycznego, staram się uwzględnić rzeczywiste zainteresowania i potrzeby uczniów” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	Zdecydowanie nie
SP	K	124	23,4	65,3	9,7	0	1,6
	M	132	9,1	74,2	10,6	6,1	0
G	K	79	24,1	70,9	5,1	0	0
	M	80	30,0	57,5	12,5	0	0
SPP	K	79	24,1	68,4	5,1	2,5	0
	M	86	4,7	81,4	11,6	2,3	0
		$\chi^2 = 57,58^{**}$					
Razem	K	282	23,8	67,7	7,1	0,7	0,7
	M	298	13,4	71,8	11,4	3,4	0

			$\chi^2 = 18,655^{**}$				
Razem	K + M	580	18,5	69,8	9,3	2,1	0,3

Badani nauczyciele charakteryzowali się niezwykle wysoką samooceną swojej pracy zawodowej, której wyrazem było poczucie radości z przyczyniania się do zachowania dobrego stanu zdrowia uczniów i całego społeczeństwa (zdecydowanie tak – 26,9% ogółu badanych, 31,6% z Wrocławia, 27,5% z Poznania, 22,4% z Łodzi; tak – 65% ogółu badanych, 70,7% z Łodzi, 67,2% z Poznania, 55,6% z Wrocławia). Stwierdziłem również, że 7,6% nauczycieli gimnazjalnych, 7% ze szkół podstawowych i 6,7% ze szkół ponadpodstawowych nie określiło swojego stanowiska w danym problemie. Bardzo znikomy odsetek badanych nauczycieli z Poznania (4,8% kobiet i 1,7% mężczyzn) nie odczuwa radości z tego, że przez swoją pracę przyczynia się do zachowania dobrego stanu zdrowia uczniów, a co za tym idzie – całego społeczeństwa (tab. 9).

Tabela 9. Problem „Odczuwam radość, że przez pracę w moim zawodzie przyczyniam się do zachowania dobrego stanu zdrowia uczniów i całego społeczeństwa” (%)

Typ szkoły	Płeć	N	Odpowiedzi				
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydowanie nie
SP	K	124	30,7	61,3	4,8	3,2	0
	M	132	24,2	66,7	9,1	0	0
G	K	79	36,7	63,3	0	0	0
	M	80	32,5	50,0	15,0	2,5	0
SPP	K	79	24,1	68,4	7,6	0	0
	M	86	14,0	80,2	5,8	0	0
			$\chi^2 = 42,548^{**}$				
Razem	K	282	30,5	63,8	4,3	1,4	0
	M	298	23,5	66,1	9,7	0,7	0
			$\chi^2 = 9,689^*$				
Razem	K + M	580	26,9	65,0	7,1	1,0	0

Badani nauczyciele wychowania fizycznego potwierdzili pozytywne opinie o poszukiwaniu nowych i twórczych metod, sposobów i środków działania dydaktyczno-wychowawczego w procesie lekcyjnym. Odnotowałem, że 84,8% (nie – 55,6%, zdecydowanie nie – 29,2%) nauczycieli z Wrocławia, 77,4%

(nie – 57,8%, zdecydowanie nie – 19,6%) z Poznania i 76,1% (nie – 52,7%, zdecydowanie nie – 23,4%) z Łodzi nie zgodziło się z tezą, że w wychowaniu fizycznym niewiele da się zmienić. Zdaniem 4% kobiet i 4,6% mężczyzn ze szkół podstawowych, 2,5% kobiet i 5% mężczyzn z gimnazjów oraz 2,5% kobiet i 7% mężczyzn ze szkół ponadpodstawowych w szkolnym wychowaniu fizycznym już niewiele może ulec korzystnym zmianom. Ustaliłem też, że 20,1% ogółu nauczycieli gimnazjalnych, 18,2% pracujących w szkołach średnich i 13,3% ze szkół podstawowych wykazało się brakiem zdecydowania w wyrażeniu opinii na temat zmian w wychowaniu fizycznym (tab. 10).

Tabela 10. Problem „W wychowaniu fizycznym niewiele da się zmienić”(%)

Typ szkoły	Płeć	N Odpowiedzi					
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydowanie nie
SP	K	124	0	4,0	16,1	55,7	24,2
	M	132	0	4,6	10,6	62,1	22,7
G	K	79	2,5	0	20,3	48,1	29,1
	M	80	0	5,0	20,0	52,5	22,5
SPP	K	79	0	2,5	20,3	45,6	31,7
	M	86	0	7,0	16,3	62,8	14,0
			$\chi^2 = 34,044^*$				
Razem	K	282	0,7	2,5	18,4	50,7	27,7
	M	298	0	5,4	14,8	59,7	20,1
			$\chi^2 = 11,92^*$				
Razem	K + M	580	0,3	4,0	16,6	55,3	23,8

Analizując wyniki badań zawarte w tabeli 11, stwierdziłem, że aż 16,4% nauczycieli z Wrocławia, 11,8% z Poznania oraz 8,8% z Łodzi nie prowadzi lekcji wychowania fizycznego zgodnie z opracowanym przez siebie planem dydaktyczno-wychowawczym.

Tabela 11. Problem „Na lekcjach wychowania fizycznego pracuję zgodnie z opracowanym przez siebie planem dydaktyczno-wychowawczym” (%)

Typ szkoły	Płeć	N Odpowiedzi					
			zdecydowanie tak	tak	nie jestem zdecydowany	nie	zdecydowanie nie
SP	K	124	9,7	75,8	9,7	4,8	0
	M	132	6,1	66,7	18,2	6,1	3,0
G	K	79	8,9	63,3	12,7	15,2	0
	M	80	12,5	45,0	25,0	15,0	2,5
SPP	K	79	10,1	56,9	10,1	20,3	2,5
	M	86	4,7	74,4	11,6	4,7	4,7
			$\chi^2 = 52,61^{**}$				
Razem	K	282	9,6	67,0	10,6	12,1	0,7
	M	298	7,4	63,1	18,1	8,1	3,4
			$\chi^2 = 13,997^{**}$				
Razem	K + M	580	8,5	65,0	14,5	10,0	2,1

Podjęcie badanych do obowiązkowego opracowywania planów pracy jest wielce naganne i zastanawiające. Trudno uznać za pozytywną postawę 18,1% badanych mężczyzn i 10,6% kobiet, którzy nie wiedzą, na jakich planach pracują. W tym przypadku tylko 73,5% (zdecydowanie tak – 9,6% kobiet i 7,4% mężczyzn; tak – 67% kobiet i 63,1% mężczyzn) ankietowanych nauczycieli pracuje zgodnie z opracowanymi przez siebie planami dydaktyczno-wychowawczymi. Wbrew pozorom nie świadczy to o pozytywnych postawach zawodowych nauczycieli wychowania fizycznego (tab. 11).

Podsumowanie i wnioski

Postawy nauczyciela wychowania fizycznego mają wpływ na efekty i jakość pracy, a przede wszystkim na osiągnięcia każdego ucznia. Nauczyciel, zaraz po rodzicach, jest główną postacią działającą na wielokierunkowy i harmonijny rozwój ucznia, na jego postawy, zachowania i nastawienia. Podsumowując powyższe rozważania, można dokonać następujących uogólnień:

1. Zdecydowana większość badanych nauczycieli pozytywnie odniosła się do zdobywania kolejnych stopni awansu zawodowego, doskonalenia i doskazywania zawodowego oraz reformy systemu edukacji w Polsce.
2. Postawy zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego można uznać za zadowolające, a co za tym idzie – dające szansę na lepszą jakość kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży. Istnieje jednak pewien dysonans między deklarowanymi postawami a rzeczywistym postępowaniem wielu nauczycieli.

3. Nauczyciel według Żukowskiej⁹ „to zawód i powołanie, to zdolności wrodzone i wyuczone, to odpowiedni zbiór cech osobowości i temperamentu, to umiejętność poświęcania się dla dobra innych osób, to miłość do dzieci”
4. W zmieniającej się polskiej szkole istnieje rzeczywista potrzeba badania postaw zawodowych nauczycieli różnych specjalności w celu podnoszenia jakości edukacji.

---

9. Z. Żukowska, *Nauczyciel. człowiek – pedagog – specjalista*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 1993, nr 4, s. 110.